

Zpráva z evaluace programu Zipyho kamarádi v ČR

Východiska studie

Předkládaná výzkumná studie vychází z implementace metodiky Zipyho kamarádi („Zippy’s Friends“), která byla v letech 2015 - 2016 podpořena Ministerstvem zdravotnictví ČR v Malém grantovém schématu Psychiatrická péče v rámci Norských fondů. Metodika představuje dlouhodobou, systematickou a strukturovanou práci s dětmi ve věku 5-7 let v oblasti emocí, komunikace, zvládnání konfliktů a strategií řešení obtížných situací. Zkušenost s programem mají školy ve více než 30 zemích světa.

Program Zipyho kamarádi je zaměřen na prevenci psychiatrických onemocnění a jejich následků. Cílem práce s metodikou je zvýšení dovedností a kompetencí dětí ve věku 5 – 7 let (v případě našeho projektu šlo o žáky nižších tříd I. stupně základních škol) v oblasti emocí, komunikace, sebevědomí a sociálních interakcí, což přispívá ke snížení rizika výskytu duševních onemocnění a rizikového chování těchto dětí především v adolescenci a dospělosti.

V současné době existuje celá řada preventivních programů pro starší a střední školní věk i pro dospělé zaměřující se na potlačení projevů specifických oblastí rizikového chování (rasismu, xenofobie, extrémní agrese, užívání návykových látek atd.). Pro děti **mladšího školního věku** se nám takovýchto programů, obzvláště těch, zaměřených na **duševní zdraví**, kriticky nedostává.

Právě v tomto období však vstupuje dítě do nového kolektivu a prostředí diametrálně odlišného od jeho dosavadních zkušeností. Je zralé a připravené učit se nové věci, přijímat nové vzorce chování, formovat své postoje a názory, učí se zdravě prosazovat ve skupině. Tento věk je tedy ideální pro vytvoření zdravých postojů, vztahů s vrstevníky i k autoritám.

Design a využití metody

Výzkumným záměrem šetření bylo hodnocení účinnosti programu Zippy’s Friends pomocí **prospektivní, kontrolované, randomizované** studie. Do studie bylo vybráno čtrnáct škol, které byly následně náhodně rozděleny (randomizovaná) do dvou stejně velkých skupin – experimentální a kontrolní (kontrolovaná studie). Experimentální skupina v průběhu školního roku 2015/16 pracovala s metodikou ZF, kontrolní nikoliv. Počáteční úroveň sledovaných jevů byla zajištěna provedením pre-testu u obou sledovaných skupin. Srovnání bylo provedeno po sebrání post-testu po ukončení implementace programu.

Pro potřeby studie byl vytvořen **dotazník (příloha 1)**, který sleduje jevy, na které se program Zipyho kamarádi ve svých modulech zaměřuje, a měl by tedy děti zahrnuté do studie

v průběhu implementace (experimentální skupinu) ovlivnit. Dotazník obsahoval baterii 31 otázek, ve kterých učitel hodnotí projevy chování jednotlivých žáků v oblasti sebeovládání (self-managementu) a sociálních dovedností (social skills). Všech 31 otázek bylo zodpovězeno na stejné čtyřbodové škále, která hodnotila „častost“ výskytu sledovaného jevu (škála 1 = nikdy, 4 = téměř vždy).

Kromě toho dotazník sledoval, zda došlo u dětí v průběhu zavádění programu k posunu v akademických dovednostech. Dále jsme sledovali, jakým způsobem byly v průběhu implementace programu Zipyho kamarádi úspěšné děti se speciálními vzdělávacími potřebami.

Dotazník byl vyplňován učiteli před započítím (pre-test) a po ukončení (post-test) práce s metodikou. Pro každé dítě byl vytvořen unikátní kód, který umožňoval spárování sebraných dotazníků a zároveň zajišťoval anonymitu a bezpečí pro jednotlivé žáky i pro školy zapojené do výzkumného šetření.

Po ukončení implementace byl dotazník zadán také rodičům žáků, kteří mohli poskytnout další pohled na vývojový posun svých dětí.

Ve výzkumné studii byly využity statistické metody pro srovnání mezi experimentální a kontrolní skupinou. Předpokládali jsme srovnatelnou úroveň ve sledovaných jevech u kontrolní a experimentální skupiny při srovnání pre-testu obou sledovaných skupin. Dále jsme předpokládali statisticky významný rozdíl ve sledovaných jevech u kontrolní a experimentální skupiny při srovnání post-testu obou sledovaných skupin.

Časový harmonogram studie

V rámci našeho projektu byl program Zipyho kamarádi (Zippy's Friends, ZF) realizován v průběhu školního roku 2015/16.

V přípravném období, před začátkem školního roku 2015/16, došlo k přípravě designu výzkumného šetření a přípravě dotazníku, který byl v rámci studie využíván.

Učitelé z experimentální i kontrolní skupiny byli detailně seznámeni s obsahem dotazníku a způsobem sběru dat, případné nejasnosti byly průběžně a neodkladně s učiteli řešeny.

V průběhu září a října 2015 proběhl sběr dat v rámci pre-testu, který byl ukončen před započítím vlastní implementace programu ZF.

Učitelé z experimentální skupiny – ze sedmi základních škol - byli v práci s metodikou proškoleni ve dvou setkáních počátkem školního roku. Se svými třídami pracovali s využitím metodiky ZF v šesti modulech rozdělených do 24 lekcí.

Data z pre-testu byla zpracovávána a vyhodnocena v průběhu podzimu 2015 a na začátku roku 2017.

V průběhu práce ve třídách proběhly tři běhy metodických setkání s učiteli zapojenými do experimentální skupiny a to vždy po uplynutí dvou měsíců, tak aby kolegové mohli ve svých třídách realizovat vždy přibližně dva moduly z metodiky.

V červnu roku 2016, po ukončení práce s metodikou Zipyho kamarádi, byl proveden post-test v experimentální i kontrolní skupině.

Následovalo zpracování a analýza dat z pre-testu i post-testu, které bylo ukončeno v říjnu roku 2016. Hlavní zjištění, významné pro zhodnocení účinnosti programu Zipyho kamarádi, uvádíme v této závěrečné zprávě z evaluace.

Popis výzkumného souboru

Respondenty byli v pre-testu a post-testu učitelé, v post-testu rodiče. Učitelé vyplňovali hodnocení za jednotlivé žáky, data z pre-testu a post-testu byla spárována pomocí identifikačních kódů. Uváděná charakteristika vzorku vychází z počtů, které jsme získali po spárování dotazníků, tato data vstupovala do zpracování a analýzy. Jedná se tedy o respondenty, za které učitel vyplnil dotazník v pre-testu i post-testu.

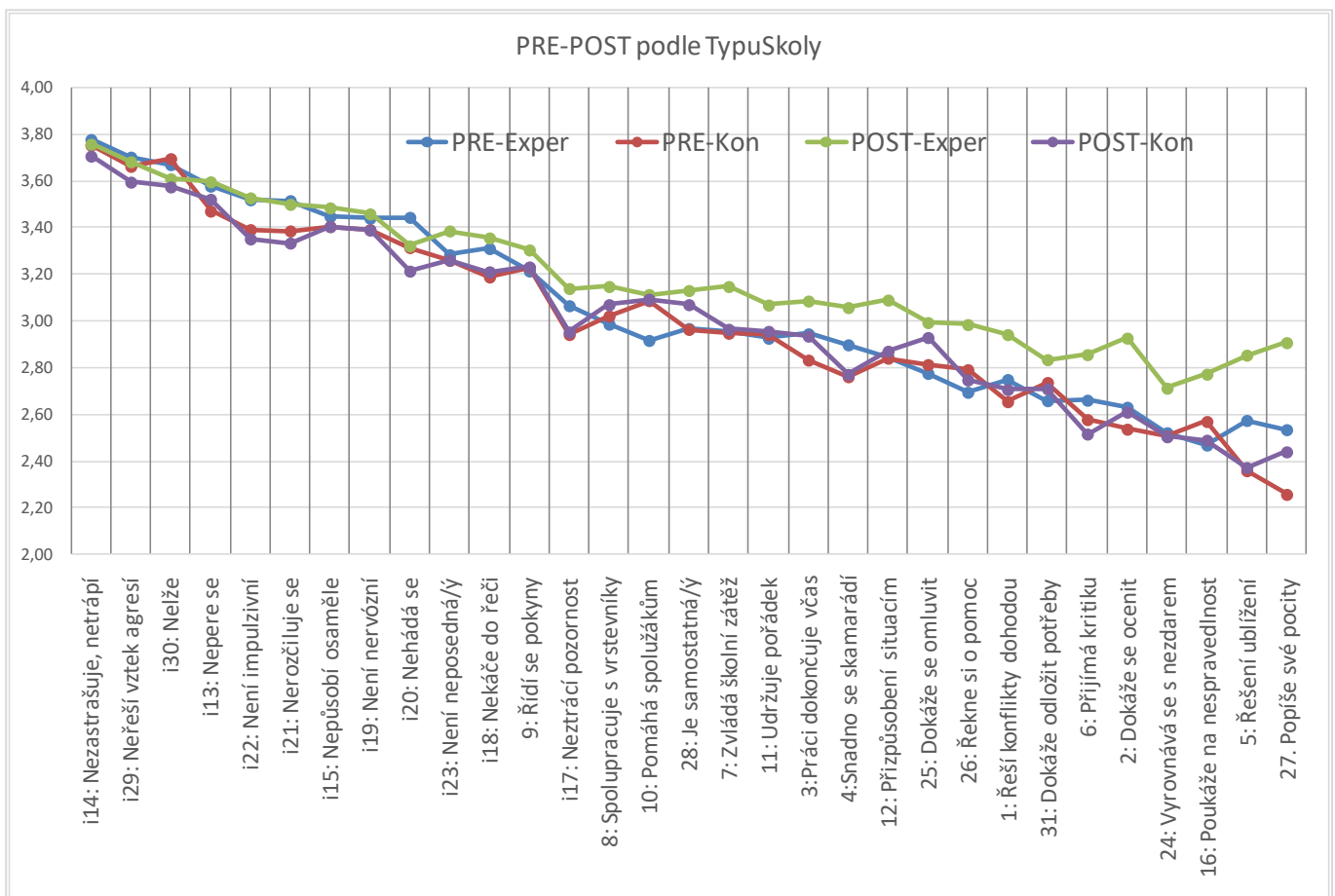
Tab.1. Charakteristika výzkumného vzorku

| | Počet (N) |
|---|------------|
| Celkem vyplněné dotazníky v pre-testu i post-testu | 807 |
| Dotazníky v experimentální skupině | 466 |
| Dotazníky v kontrolní skupině | 341 |
| Zapojené školy experimentální | 7 |
| Zapojené školy kontrolní | 7 |
| Učitelé v experimentální | 25 |
| Učitelé v kontrolní | 18 |
| Dotazníky od rodičů | 114 |

Výsledky: úspěšnost dětí z experimentální skupiny ve srovnání s kontrolní skupinou

Z následujícího grafu je jasně patrný rozdíl v úspěšnosti experimentální a kontrolní skupiny. Děti z experimentální skupiny byly v post-testu po absolvování programu hodnoceny lépe téměř ve všech sledovaných oblastech.

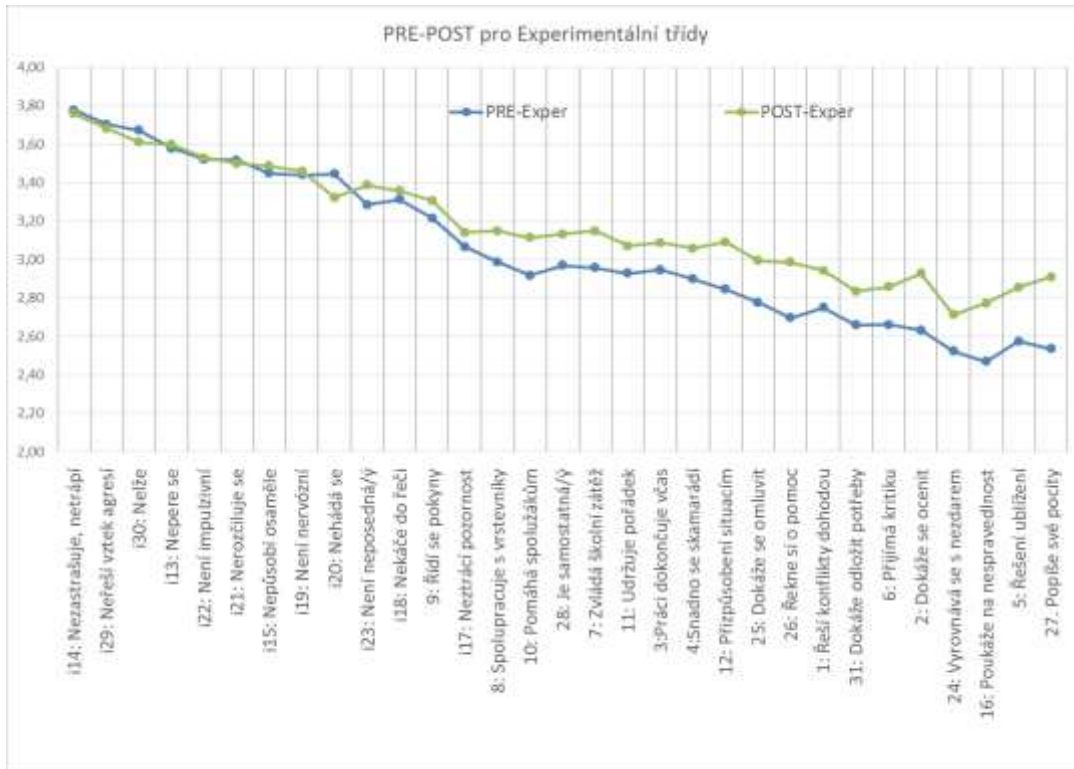
Graf č. 1. Rozdíly experimentální a kontrolní skupiny v baterii otázek pre-test vs. post-test: shrnutí v rámci jednoho grafu



Experimentální a kontrolní skupina. N = 807, z toho Nexp = 466, Nkont = 341.

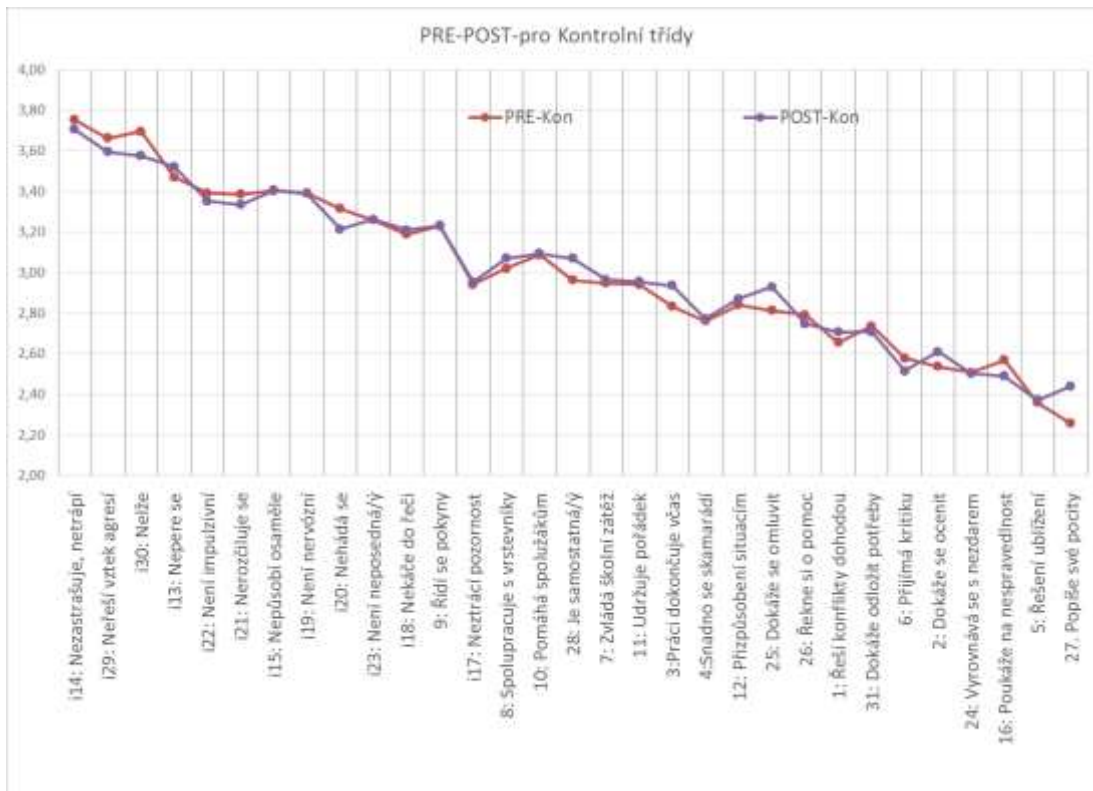
Rozdíl v posunu mezi pre-testem a post-testem u experimentální a kontrolní skupiny, je zřejmý také v následujících grafech, č. 2 a č. 3.

Graf č. 2. Rozdíly experimentální skupiny v pre-testu a post-testu



Experimentální a kontrolní skupina. N = 807, z toho Nexp = 466, Nkont = 341.

Graf č. 3. Rozdíly kontrolní skupiny v pre-testu a post-testu



Experimentální a kontrolní skupina. N = 807, z toho Nexp = 466, Nkont = 341.

Rozdíl se neprojevil v experimentální ani kontrolní skupině u těchto sledovaných jevů:

- pere se
- je impulsivní,
- působí osaměle,
- ve skupině dětí je nervózní.

Statisticky významné rozdíly, které se projevily v obou skupinách:

V kontrolní i experimentální skupině se v post-testu děti v obou skupinách více hádají, také více lžou. Rozdíl mezi pre-testem a post-testem je však v experimentální skupině menší.

Děti v obou skupinách jsou samostatnější, častěji dokončují práci včas, dokáží se omluvit a lépe popisují své pocity. V experimentální skupině zaznamenaly však větší posun v jevu „popisují své pocity“ a „dokáží se omluvit“.

Statisticky významné rozdíly mezi experimentální a kontrolní skupinou se ukázaly v post-testu v těchto oblastech:

(pre-post test větší rozdíl v experimentální skupině)

▪ **Dovednosti sebeovládání:**

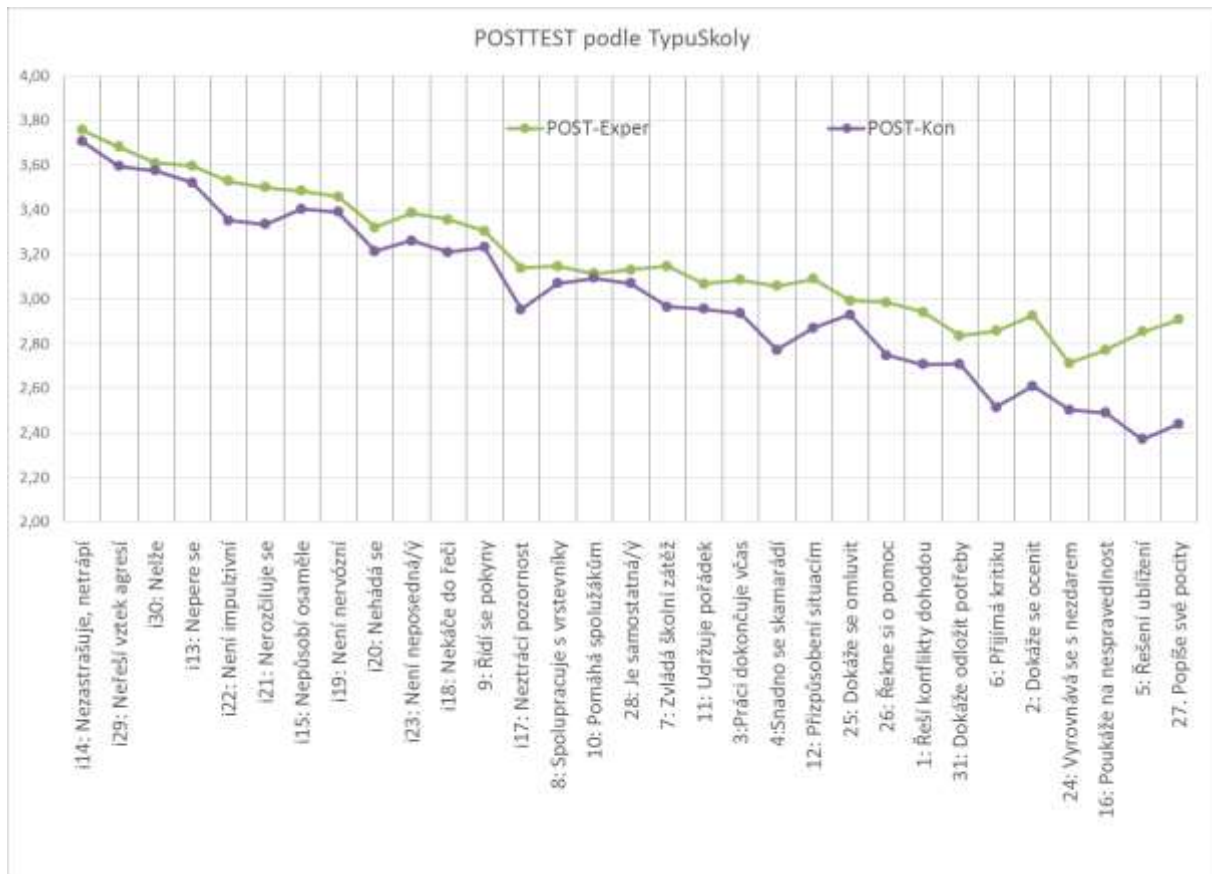
- dokáže odložit potřeby,
- je samostatný,
- zvládá školní zátěž,
- udržuje pořádek,
- dokončuje práci včas,
- přizpůsobení se novým situacím

▪ **Sociální dovednosti:**

- spolupracuje s vrstevníky,
- řekne si o pomoc,
- řeší konflikty dohodou,
- přijímá kritiku,
- poukáže na nespravedlnost,
- dokáže popsat své pocity
(výrazně větší rozdíl pre-post než v kontrolní skupině)

Z následujícího grafu č. 4 je zřejmý rozdíl v hodnocení u dětí v experimentální a kontrolní skupině v rámci post-testu.

Graf č. 4. Rozdíly experimentální a kontrolní skupiny v post-testu



Experimentální a kontrolní skupina. N = 807, z toho N_{exper} = 466, N_{kont} = 341.

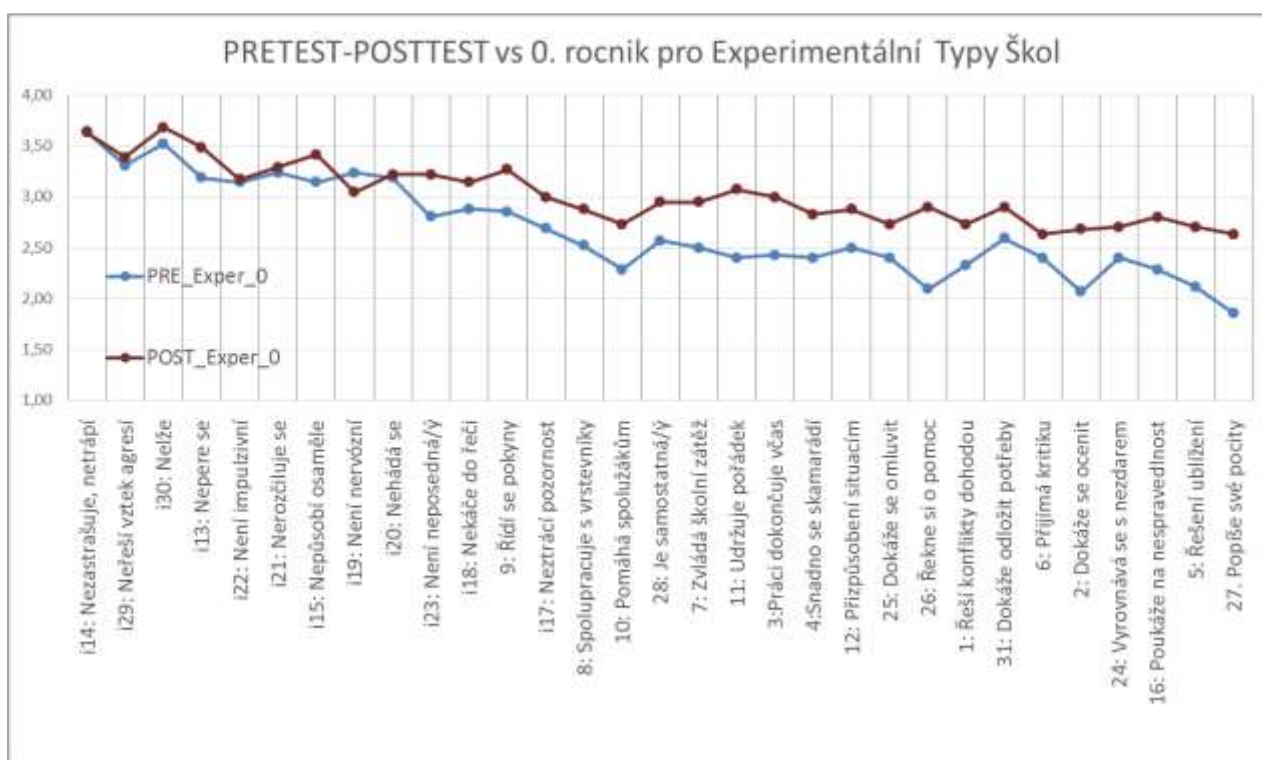
Výsledky: dle ročníku

Ze všech grafů, které se týkají srovnání úspěšnosti v jednotlivých ročnících, je patrné, že dochází k posunu v experimentální skupině, především v prvním a druhém ročníku je zlepšení u sledovaných jevů nejvýraznější. To je možné srovnat s pozorováním učitelů, kteří uvádějí, že nejnáze se jim pracuje s dětmi ve druhém ročníku, viz dále kapitola Shrnutí zkušeností učitelů. Můžeme se domnívat, že ve druhém ročníku přináší program Zipyho kamarádi žákům zjevné zisky (přestože nejsou tak vysoké jako v 0. a 1. ročníku) a zároveň jsou žáci již adaptováni na školní prostředí.

V případě 0. ročníku můžeme spekulovat, zda tento zjevný posun je způsoben implementací programu Zipy nebo jsou rozdíly způsobené přirozeným vývojem dětí v tomto období. Nemáme zde srovnání s kontrolní skupinou 0. ročníku, která v průběhu sběru dat spolupráci přerušila.

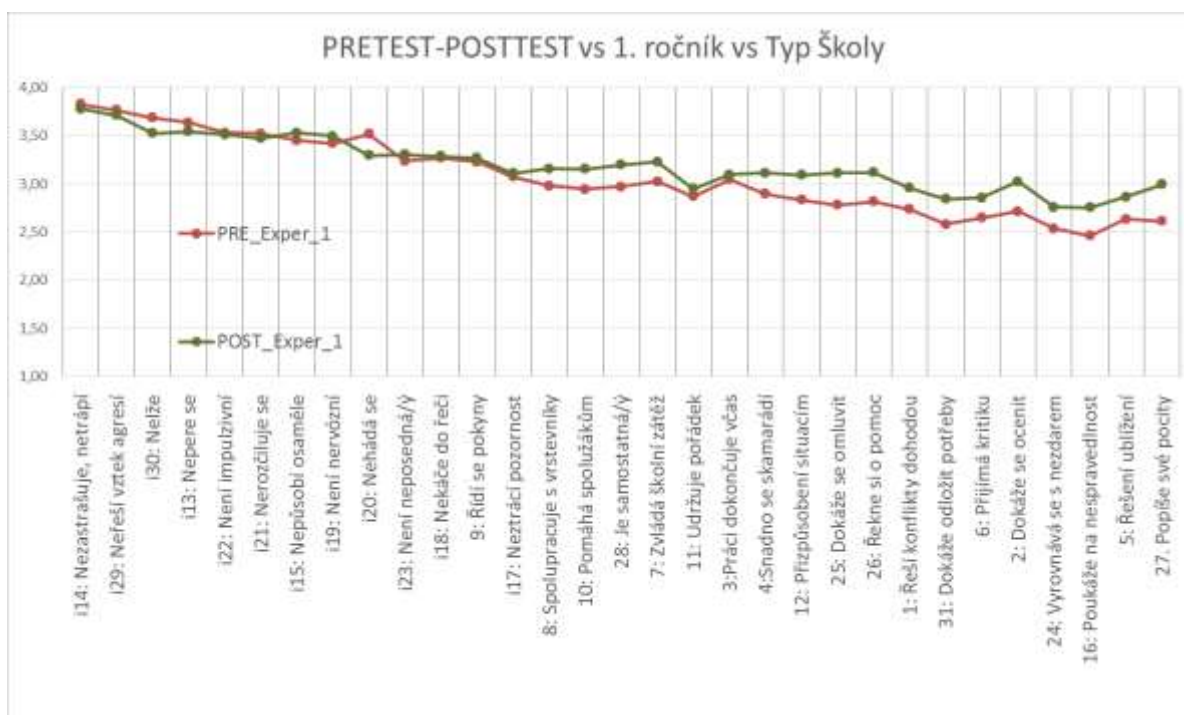
Ve 3. ročníku nejsou rozdíly tak zřejmé, jedním z důvodů může být nižší počet žáků v dané skupině, dalším možným může být věk žáků, tj. ve třetí třídě je 8-9 let. Děti jsou tedy starší než je hlavní cílová skupina programu Zipyho kamarádi (5 – 7 let).

Graf č. 5. Četnost sledovaných projevů chování

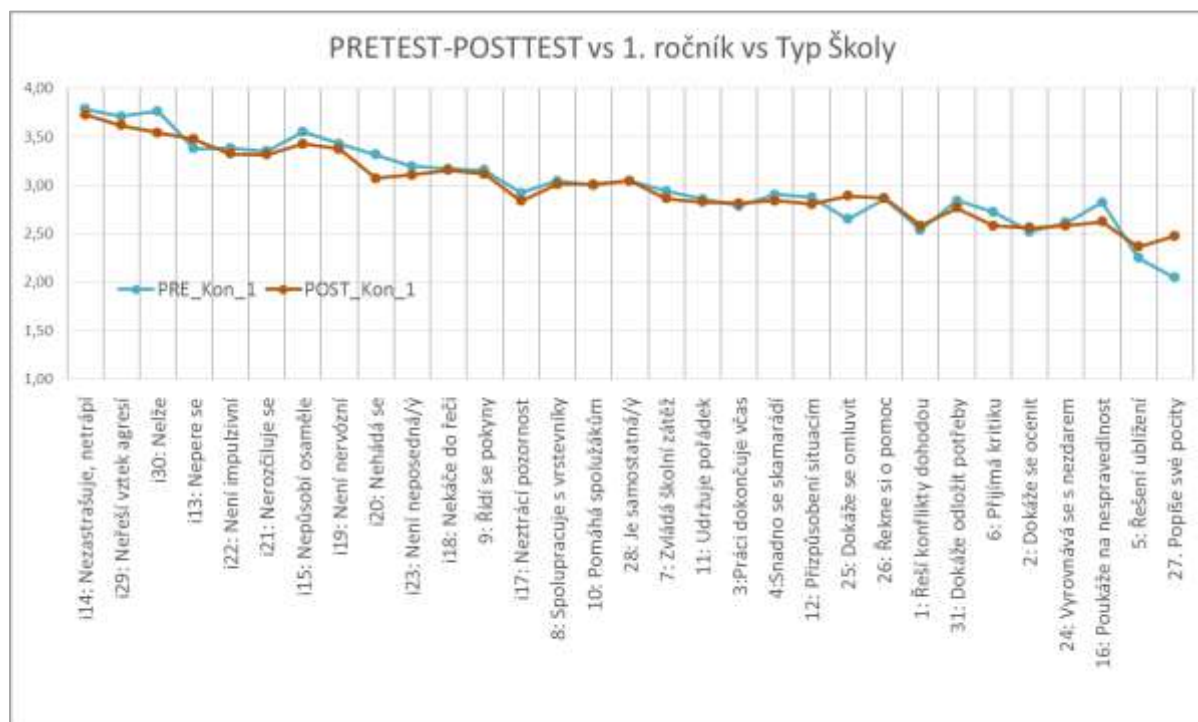


N 0. ročník = 41.

Graf č. 6. EXPERIMENTÁLNÍ 1. ROČNÍK

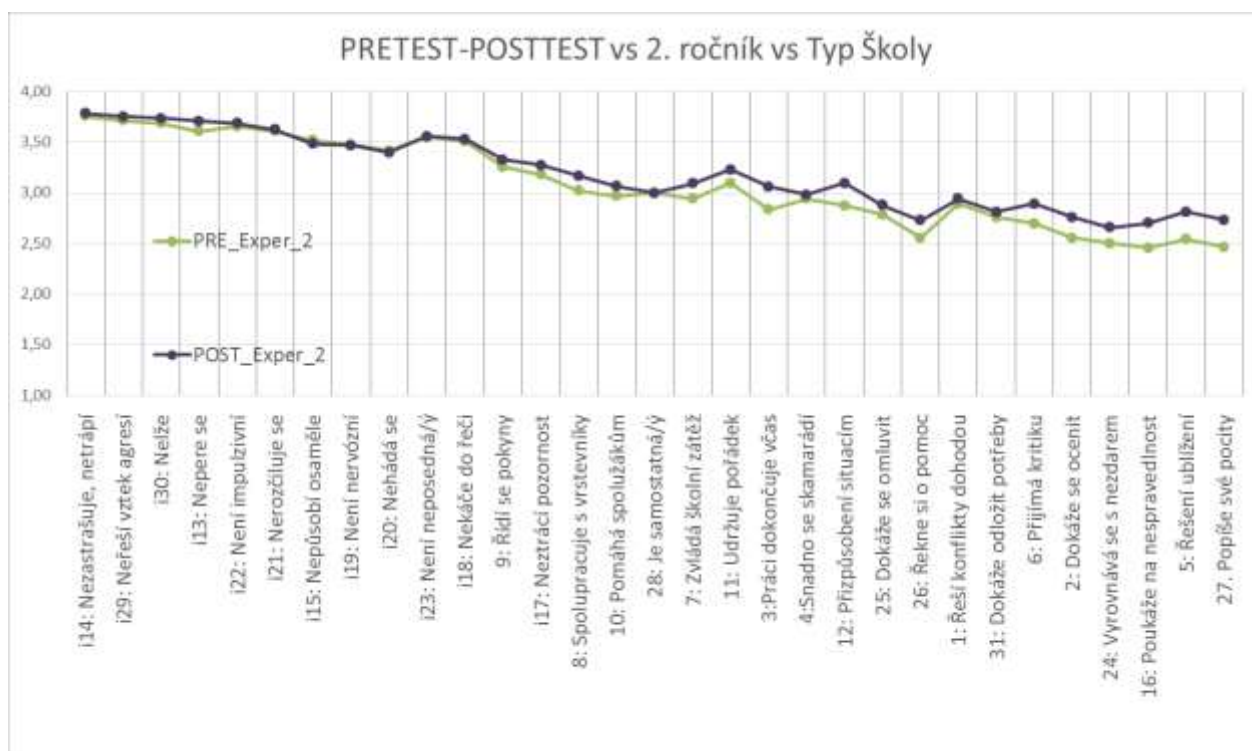


Graf č. 7. KONTROLNÍ 1. ROČNÍK

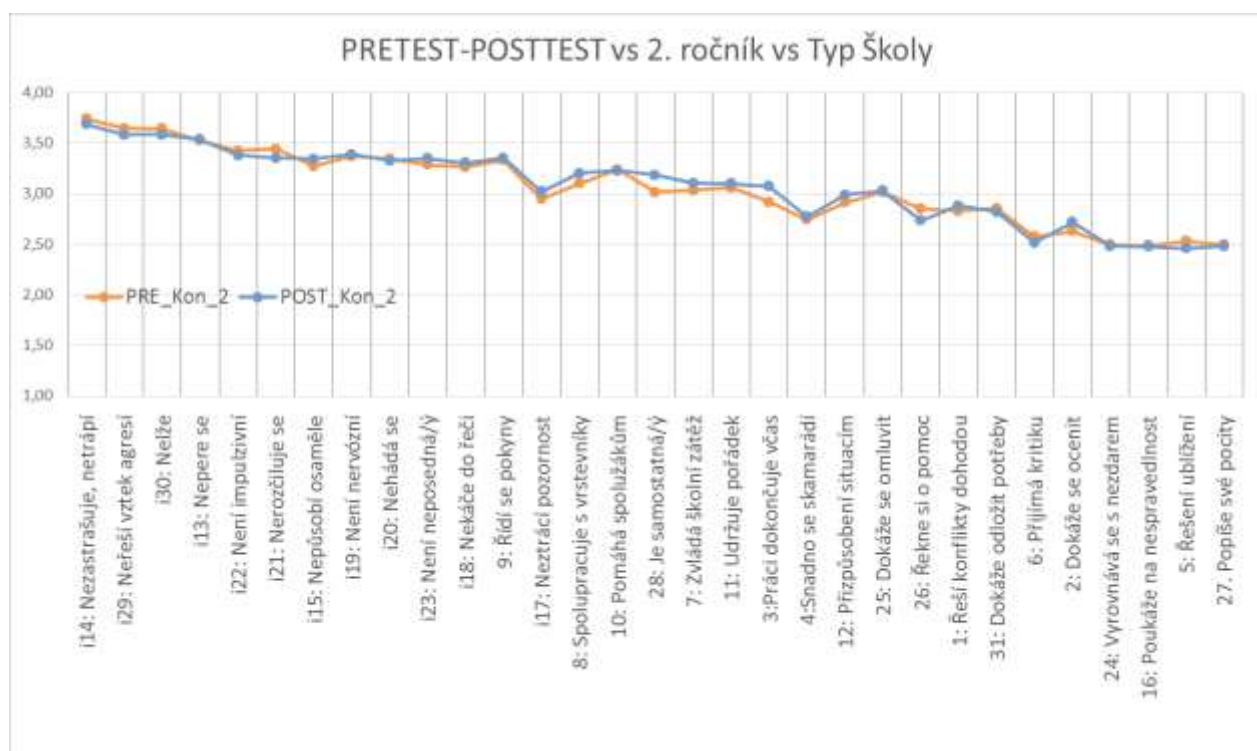


N 1. ročník =376.

Graf č. 8. EXPERIMENTÁLNÍ 2. ROČNÍK

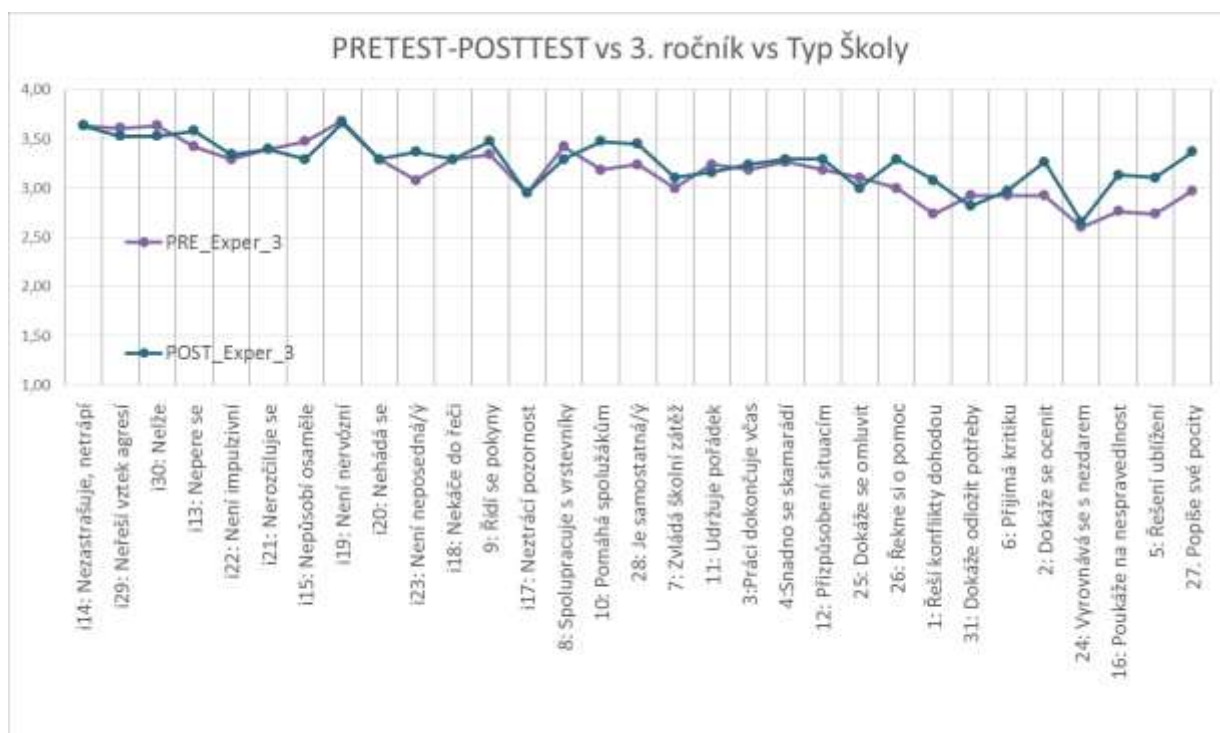


Graf č. 9. KONTROLNÍ 2. ROČNÍK

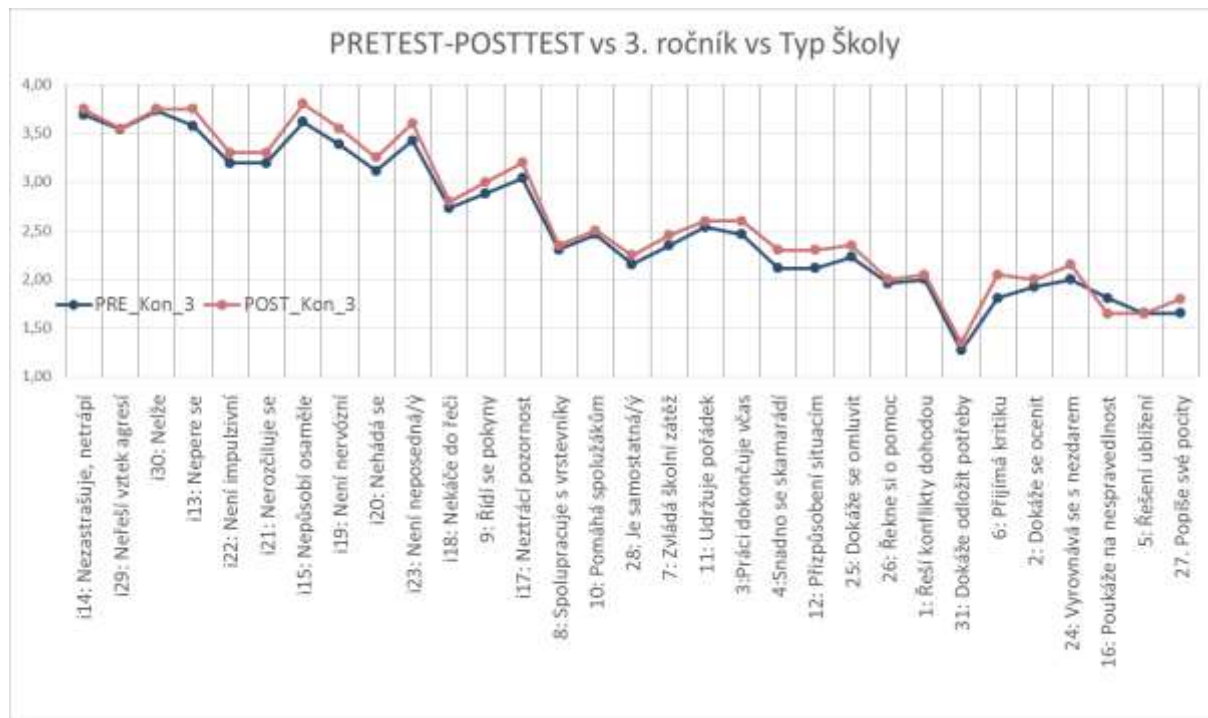


N 2. ročník =330.

Graf č. 10. EXPERIMENTÁLNÍ 3. ROČNÍK



Graf č. 11. KONTROLNÍ 3. ROČNÍK



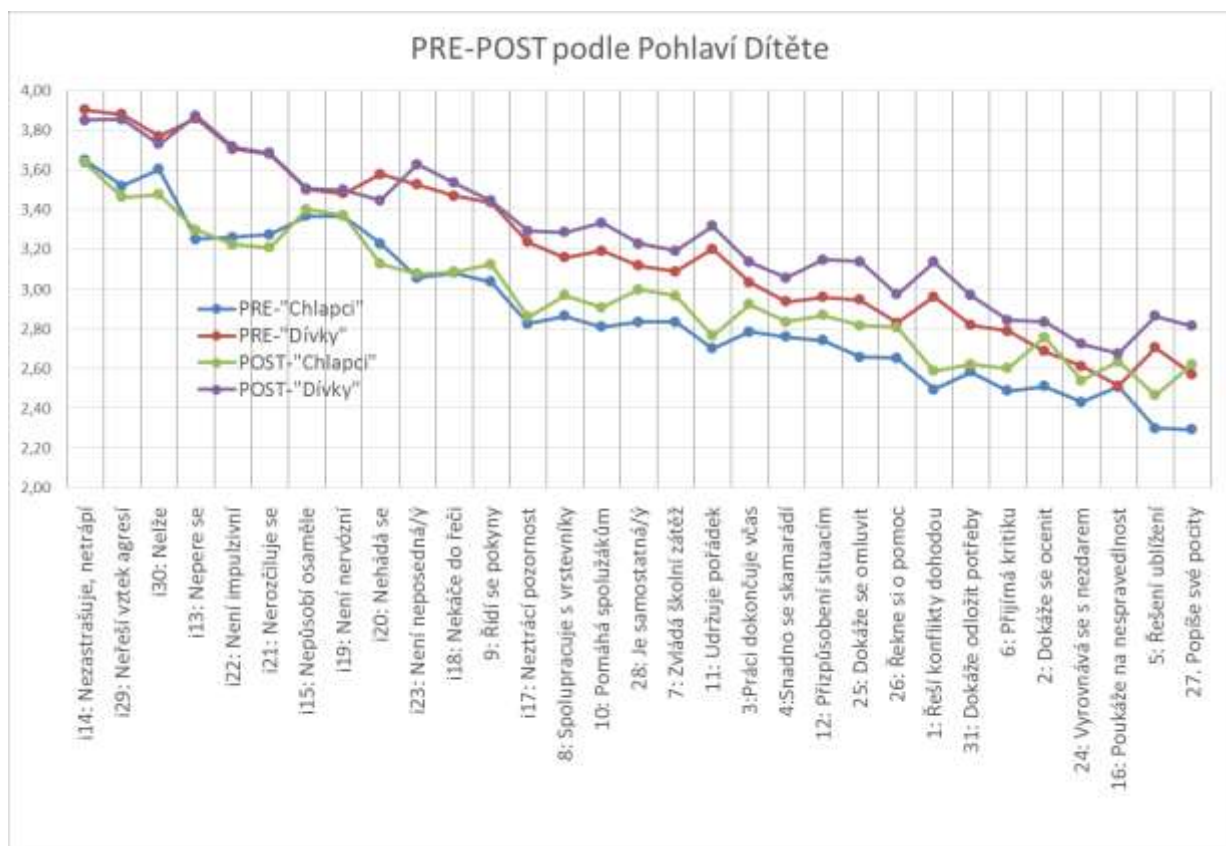
N 3. ročník =58.

Výsledky: srovnání mezi chlapci a dívkami

Graf č. 12 porovnává změny úrovně sledovaných jevů mezi cílovou skupinou chlapců a dívek v experimentální skupině. Chlapci byli v průběhu pre-testu obecně hodnoceni hůře než dívky. Po implementaci programu Zipyho kamarádi a po sebrání post-testu se však ukázalo, že jak dívky, tak chlapci doznali ve sledovaných jevech srovnatelného posunu. Z toho je možné vyvozovat, že realizace programu Zipyho kamarádi přináší zisky analogické pro skupinu dívek i chlapců.

Chlapci se výrazně posunuli v jevu „Dokáže se ocenit“ a také dokáží po implementaci programu, dle hodnocení učitelů, výrazně lépe popsat své pocity. Přesto jsou dívky v tomto sledovaném jevu hodnoceny lépe. V otázce „Poukázání na nespravedlnost“ jsou chlapci a dívky hodnoceni po implementaci programu stejně.

Graf č. 12. POHLAVÍ



Nexp = 466.

Výsledky: žáci se speciálními vzdělávacími potřebami¹

Při realizaci projektu nás zajímalo, jakým způsobem budou na zavádění programu Zipyho kamarádi reagovat žáci se speciálními vzdělávacími potřebami. Do baterie dotazníku jsme tedy zařadili otázky, které nám takové žáky pomohly identifikovat. Jednalo se o tyto skupiny žáků²:

- se **zdravotním postižením** (tělesným, zrakovým, sluchovým, mentálním, autismem, vadami řeči, souběžným postižením více vadami, vývojovými poruchami učení nebo chování),
- se **zdravotním znevýhodněním** (zdravotním oslabením, dlouhodobým onemocněním a lehčími zdravotními poruchami vedoucími k poruchám učení a chování),
- se **sociálním znevýhodněním** (z rodinného prostředí s nízkým sociálně kulturním postavením, ohrožení sociálně patologickými jevy, s nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou a žáci v postavení azylantů a účastníků řízení o udělení azylu).

Následující grafy, č. 13 a č. 14, ukazují změny úrovně sledovaných jevů u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a porovnávají je mezi kontrolní a experimentální skupinou.

Z grafů je patrné, že zatímco v kontrolní skupině se úroveň sledovaných jevů signifikantně nezměnila, ve skupině experimentální je jasně patrný posun mezi pre-testem a post-testem (tedy po ukončení implementace programu).

Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami zaznamenali tedy ve sledovaných jevech tak výrazný posun, že se v hodnotách post-testu přibližují žákům bez identifikované diagnózy.

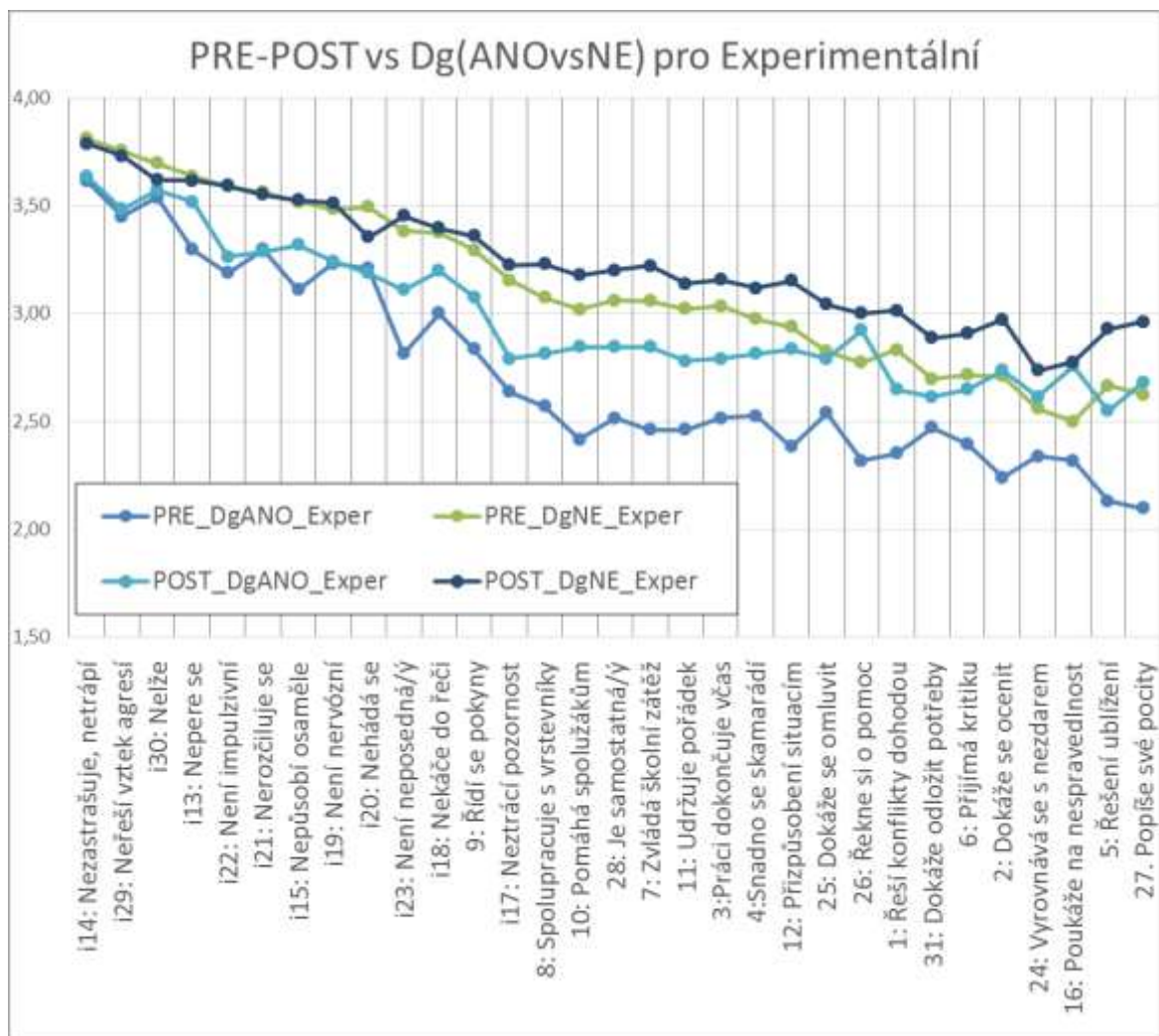
Ve skupině kontrolní k takovému posunu nedošlo a žáci se speciálními vzdělávacími potřebami zůstávají výrazně hůř hodnoceni než zbytek třídy.

Dá se předpokládat, že program Zipyho kamarádi výrazně přispívá k adaptaci dětí se speciálními vzdělávacími potřebami na školní prostředí a jejich začlenění do třídního kolektivu. Jejich zapojení do kolektivu naznačuje např. jev s největším zaznamenaným posunem „žák si dokáže říci o pomoc“.

¹ V kontextu studie myšleno dítě, které bylo diagnostikováno ve školském poradenském pracovišti a spadá do kategorie dětí se speciálními vzdělávacími potřebami.

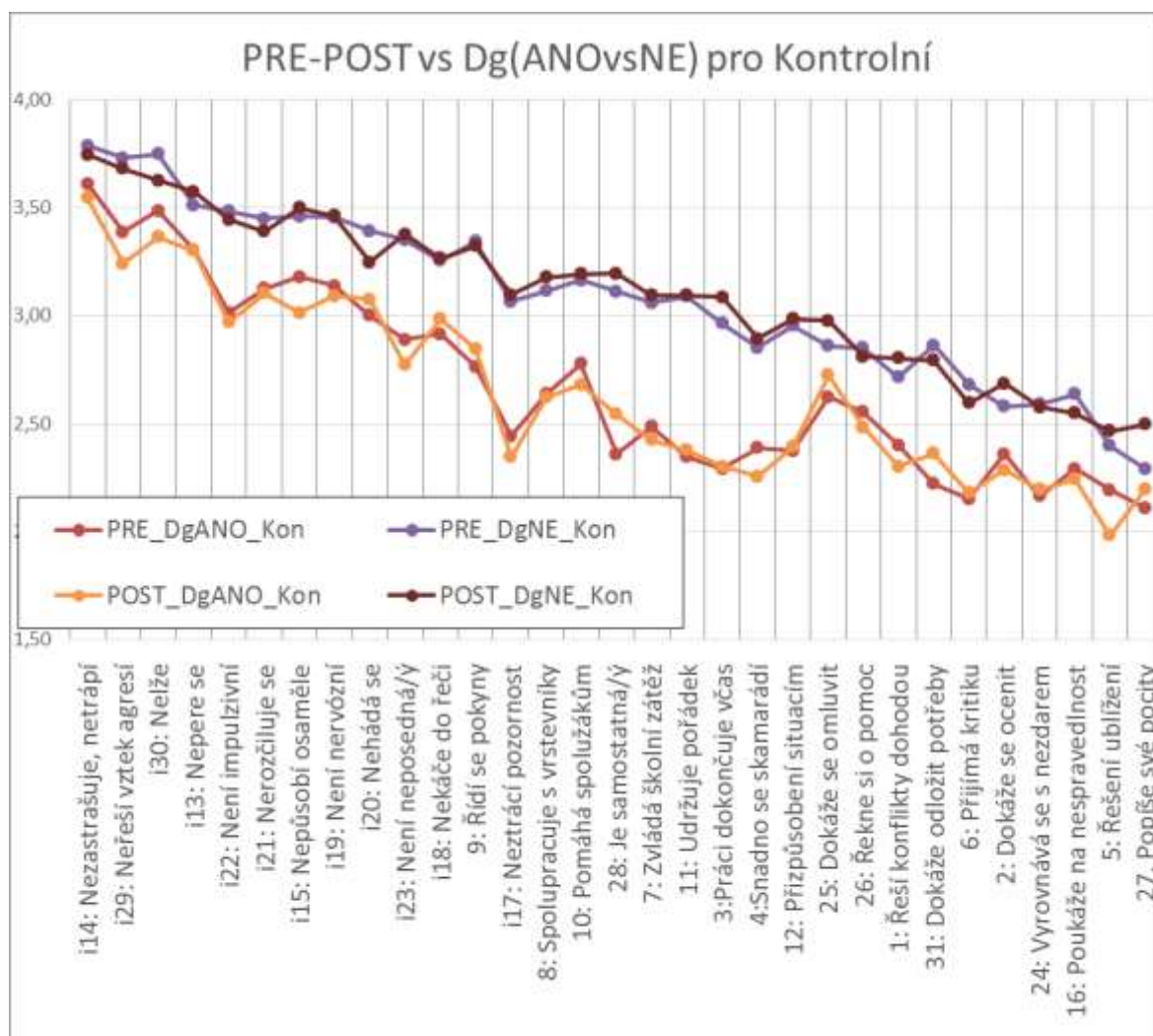
² § 16 školského zákona č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání

Graf č. 13. Srovnání experimentální skupiny s diagnózou a bez diagnózy pre-post test



$N_{exp Dg.ano} = 97, Dg. ne = 369.$

Graf č. 14. Srovnání kontrolní skupiny s diagnózu a bez diagnózy pre-post test



N kont Dg.ano = 75, Dg. ne = 266.

Výsledky: akademická úspěšnost

Učitelé hodnotili jednotlivé žáky podle jejich schopností zvládat učivo na 4-bodové škále jako („výborného“- „velmi dobrého“- „průměrného“- „podprůměrného“).

Následující tabulka (Tab. 2.) ukazuje hodnocení učitelů v pre-testu před implementací programu Zipyho kamarádi.

Tab. 2. Zvládání učiva: výsledky pre-test

Ve výsledcích se statisticky významně neliší experimentální a kontrolní skupina.

Crosstab: pre-test

| | | TypSkoly | | Total | |
|---------------------|-------------------|-------------------|----------------------|--------|-------|
| | | 1: Experimentální | 2: Kontrolní (21-28) | | |
| Hodnocení Zvládnutí | 1: výborného | Count | 206 | 148 | 354 |
| | | % within TypSkoly | 38,8% | 40,5% | 39,5% |
| | | Adjusted Residual | -,5 | ,5 | |
| | 2: velmi dobrého | Count | 222 | 131 | 353 |
| | | % within TypSkoly | 41,8% | 35,9% | 39,4% |
| | | Adjusted Residual | 1,8 | -1,8 | |
| | 3: průměrného | Count | 91 | 73 | 164 |
| | | % within TypSkoly | 17,1% | 20,0% | 18,3% |
| | | Adjusted Residual | -1,1 | 1,1 | |
| | 4: podprůměrného | Count | 12 | 13 | 25 |
| | | % within TypSkoly | 2,3% | 3,6% | 2,8% |
| | | Adjusted Residual | -1,2 | 1,2 | |
| Total | Count | 531 | 365 | 896 | |
| | % within TypSkoly | 100,0% | 100,0% | 100,0% | |

Chi-Square Tests

| | Value | df | Asymp. Sig. (2-sided) |
|----------------------|--------------------|----|-----------------------|
| Pearson Chi-Square | 4,373 ^a | 3 | ,224 |
| Likelihood Ratio | 4,358 | 3 | ,225 |
| Linear-by-Linear Ass | ,448 | 1 | ,503 |
| N of Valid Cases | 896 | | |

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 10,18.

Tab. 3. Zvládnutí učiva: výsledky post-test

Rozdíl v post-testu mezi experimentální a kontrolní skupinou byl statisticky významný.

Crosstab - post-test

| | | TypSkoly | | Total | |
|------------------------------|-------------------|-------------------|----------------------|--------|--------|
| | | 1: Experimentální | 2: Kontrolní (21-28) | | |
| c) Hodnocení zvládnutí učiva | 1: výborného | Count | 232 | 138 | 370 |
| | | % within TypSkoly | 49,8% | 40,5% | 45,8% |
| | | Adjusted Residual | 2,6 | -2,6 | |
| 2: velmi dobrého | Count | 168 | 127 | 295 | |
| | % within TypSkoly | 36,1% | 37,2% | 36,6% | |
| | Adjusted Residual | -,3 | ,3 | | |
| 3: průměrného | Count | 62 | 68 | 130 | |
| | % within TypSkoly | 13,3% | 19,9% | 16,1% | |
| | Adjusted Residual | -2,5 | 2,5 | | |
| 4: podprůměrného | Count | 4 | 8 | 12 | |
| | % within TypSkoly | ,9% | 2,3% | 1,5% | |
| | Adjusted Residual | -1,7 | 1,7 | | |
| Total | | Count | 466 | 341 | 807 |
| | | % within TypSkoly | 100,0% | 100,0% | 100,0% |

Chi-Square Tests

| | Value | df | Asymp. Sig. (2-sided) |
|------------------------------|---------------------|----|-----------------------|
| Pearson Chi-Square | 12,119 ^a | 3 | 0,007 |
| Likelihood Ratio | 12,058 | 3 | ,007 |
| Linear-by-Linear Association | 11,600 | 1 | ,001 |
| N of Valid Cases | 807 | | |

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 5,07.

V kontrolní skupině nedošlo ke změnám v hodnocení zvládnutí učiva, je zde stejné procento žáků hodnocených jako výborných, ani v ostatních kategoriích se neprojevil statisticky významný rozdíl v pre-testu a post-testu.

Ve skupině experimentální došlo k výraznému posunu směrem k lepšímu hodnocení studijních výsledků. O 11% se zvýšil počet žáků hodnocených jako výborných.

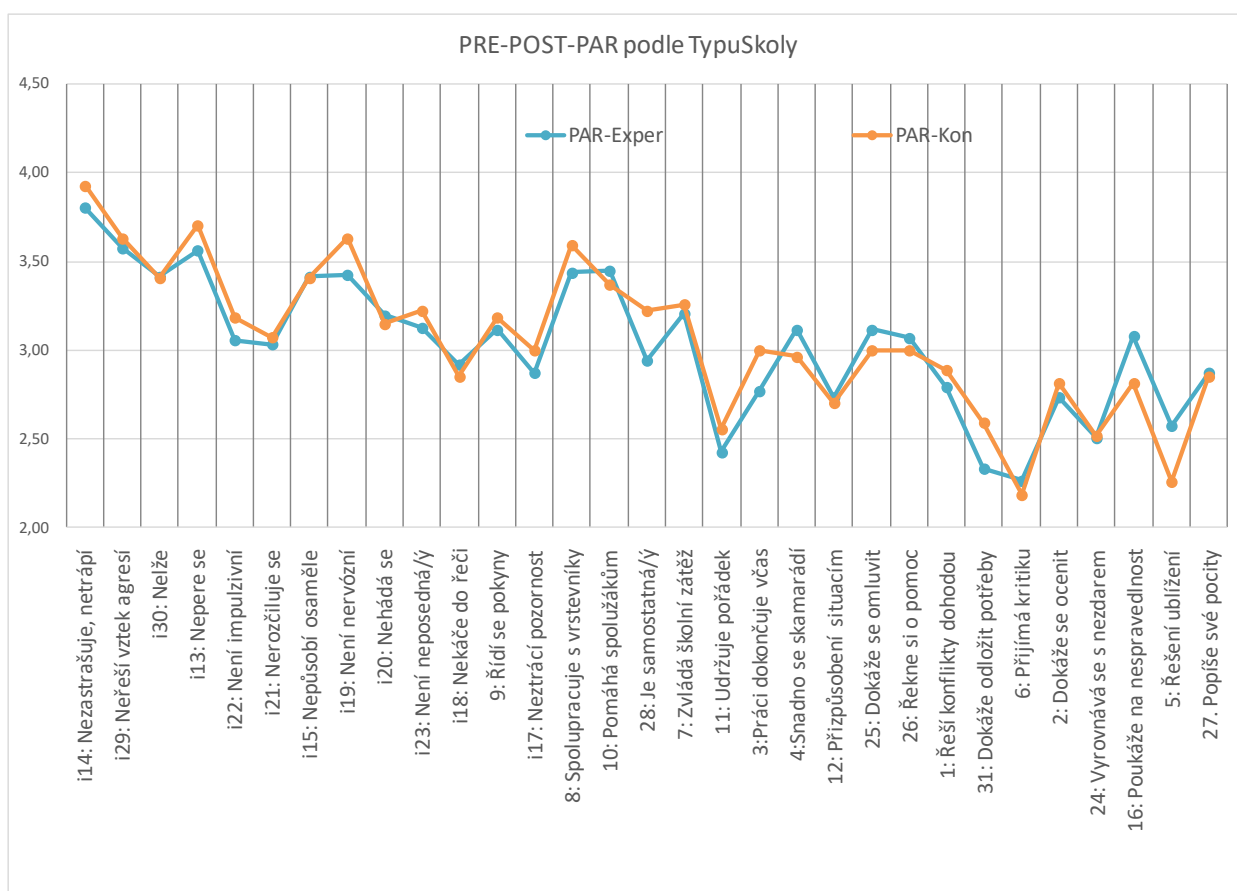
Toto zjištění je v souladu s předpokladem, že pozitivní ovlivňování prostředí a rozvíjení sociálních dovedností a dovedností self-managementu má vliv na zlepšení akademické úspěšnosti žáků.

Výsledky: pohled rodičů

Rodiče v kontrolní i experimentální skupině mají na svoje děti v podstatě stejný pohled (post-test, graf č. 15). Do značné míry se ale, jak v kontrolní tak i experimentální, liší srovnání pohledu učitelů a rodičů na jednotlivé děti, viz grafy č. 16 a č. 17.

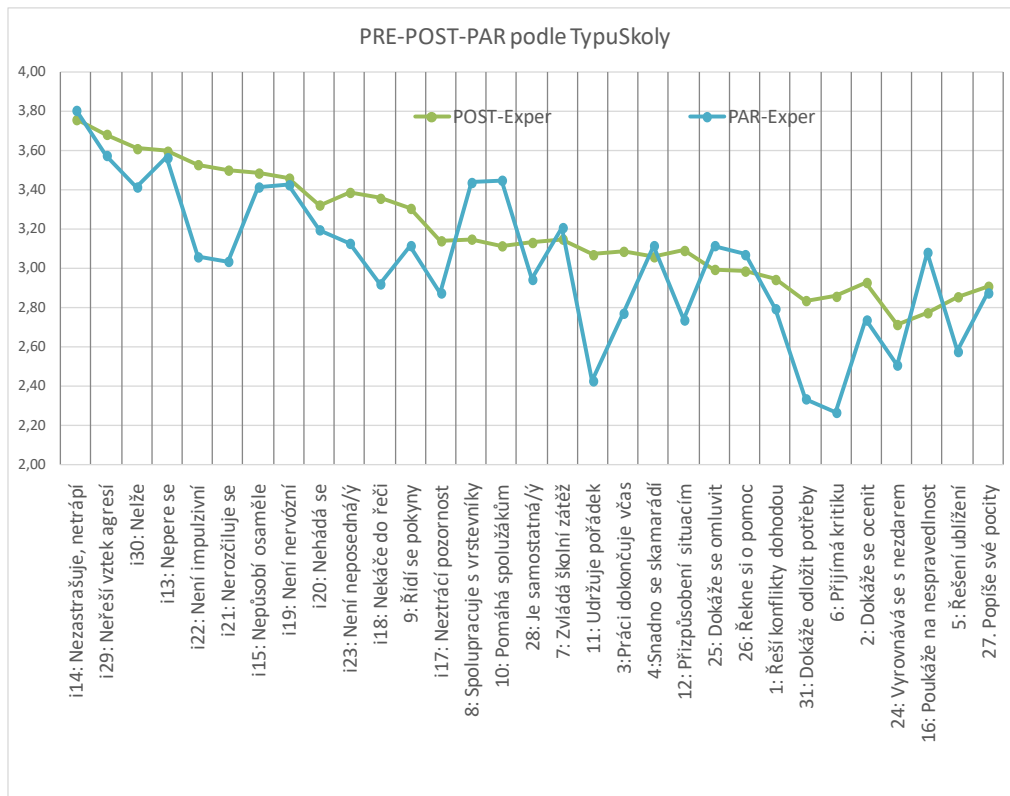
Z našeho výzkumu vyplývá, učitelé a rodiče mají odlišné pohledy na své děti. Domníváme se, že tato skutečnost může souviset s tím, že učitelé a rodiče sledují děti v rozdílných prostředích a sociálních skupinách.

Graf č. 15. Srovnání pohledu rodičů dětí v experimentální a kontrolní skupině v post-testu

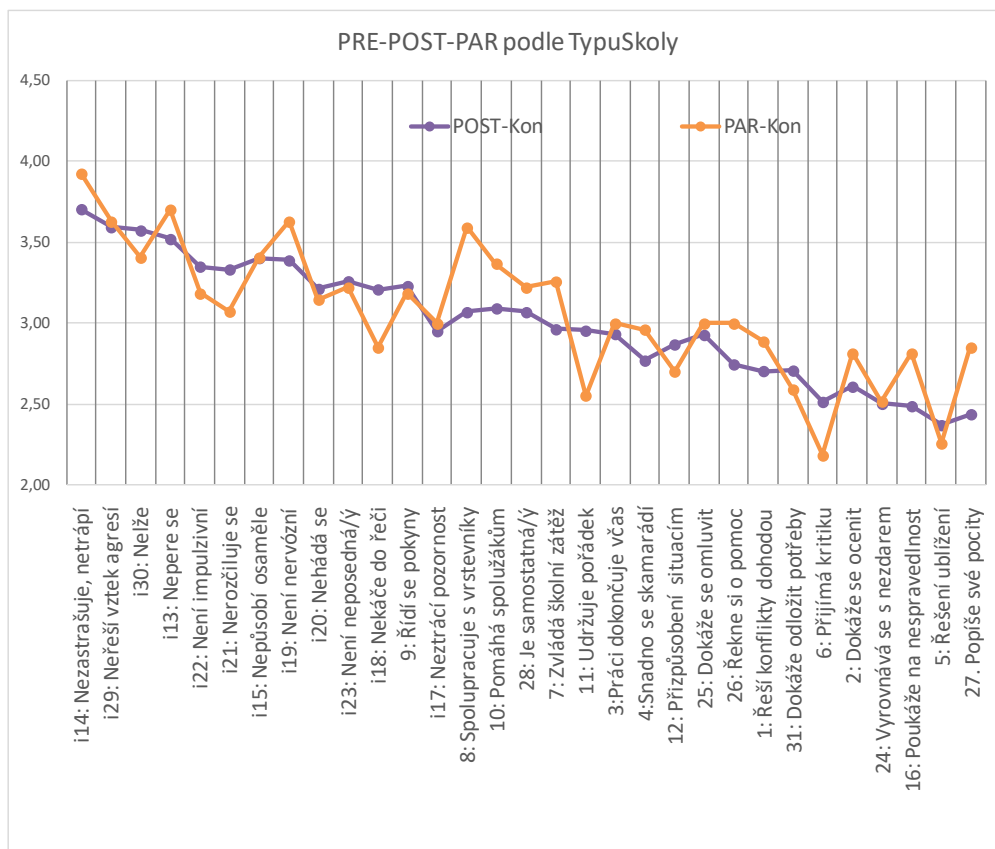


N Rodiče = 114.

Graf č. 16. Srovnání pohledu rodičů a učitelů v experimentální skupině



Graf č. 17. Srovnání pohledu rodičů a učitelů v kontrolní skupině



N Rodiče = 114

Shrnutí zkušeností učitelů z jejich výpovědí a subjektivního hodnocení

V rámci implementace programu Zipyho kamarádi probíhala pravidelná metodická setkání, která měla pedagogům zavádějícím program ve svých třídách umožnit sdílet zkušenosti a napomoci překonat obtíže, které se v průběhu jejich práce s metodikou mohly vyskytnout.

Zpočátku, během prvních setkání, vyjadřovali učitelé především obavy z časové náročnosti jednotlivých lekcí i celého programu. U nejmladších dětí se objevily obtíže udržet po celou dobu pozornost. Osvědčilo se rozložit lekci do delšího času a proložit ji jinými aktivitami. V průběhu dalších setkání se však většina učitelů shodovala, že se již lépe daří stihnout program lekce ve vyhrazeném čase, v případě potřeby (ve výjimečných situacích) pokračují s lekcí v další hodině.

Někteří pedagogové pozitivně reflektovali zlepšující se spolupráci s rodiči, která často předčila jejich očekávání. V ojedinělých případech se učitelé setkávali se situacemi, kdy rodiče navrhovali dětem řešení, která jsou proti smyslu programu (např. „tak ho prašti taky“ apod.). Metodici, kteří vedli setkání, se s pedagogy shodli na tom, že se vyplatí podobná doporučení s dítětem probrat s využitím nástrojů, které metodika Zipyho kamarádi nabízí (např.: „Pravidla pro dobrá řešení - řešení mi pomůže cítit se lépe a neubližuji tím sobě ani nikomu jinému“), ale zároveň se vyvarovat kritizování rodičů pedagogem.

Jedním z témat, které vyvolávalo u pedagogů obavy ze zavádění ve třídě a reakcí dětí, bylo téma „ztráty“ a „smrti“. Zpětné vazby na metodických setkáních však tyto obavy nepotvrdily. Děti, dle učitelů, hodnotily témata jako zajímavá a z jejich reakcí bylo patrné, že možnost sdílet tato témata vítají (dle počtu zpětných vazeb, aktivity a udržení pozornosti v hodině).

Účastníci metodických setkání vidí v programu smysl, dokonce mají pocit, že lze pozorovat změny ve frekvenci konfliktů. Na Zipyho se odkazují i při řešení situací vzniklých v ostatních hodinách. S nejmladšími dětmi je práce hodnocena jako obtížnější. Nejsnáze implementovatelná se metodika jeví, dle pedagogů, pro cílovou skupinu dětí ve druhém ročníku.

Na program chtějí zapojení učitelé většinou dále navazovat – například prohlubováním získaných dovedností dětí doplňkovými aktivitami. Z výpovědí učitelů rovněž vyplývá, že by přivítali proškolení dalších kolegů ze svých škol, případně by do práce s metodikou rádi zapojili také školní družinu.

Výroky učitelů:

„Zjistila jsem, že malé děti mají úplně stejnou potřebu mluvit o svých pocitech a problémech jako dospělí.“ (Lucie, učitelka)

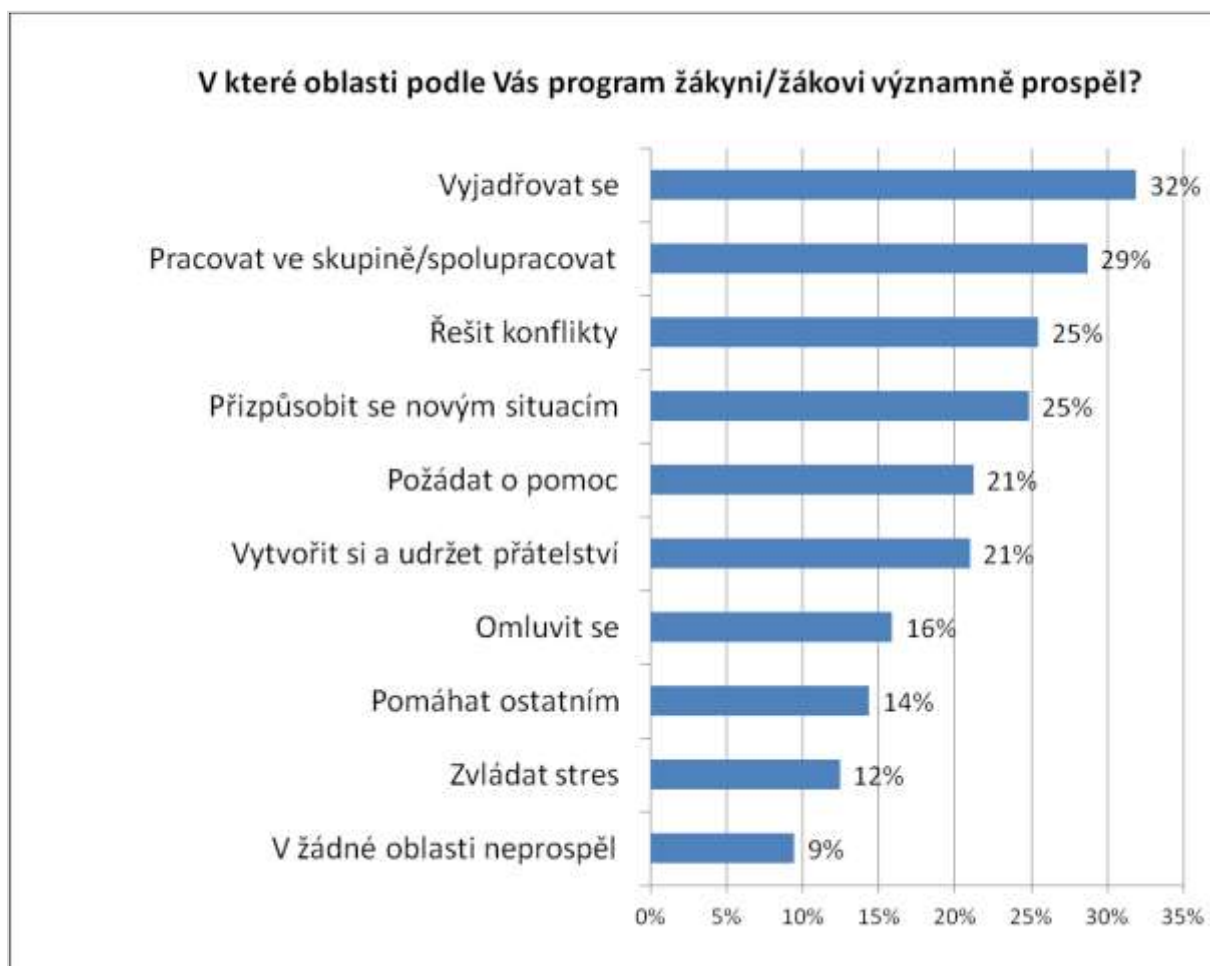
„Zippy dává šanci všem dětem vysvětlit různé životní situace, naučit se je předvídat a poradit si s nimi.“ (Jaroslava, učitelka)

„To, že je projekt podařený se nejlépe pozná na dětech, které jsou upřímné a nedají se ještě ničím obalamutit. Syn se na hodiny se Zippym těšil a vše ho bavilo. Od pedagogických pracovníků ve škole jsem slyšela též pozitivní ohlas.“(z dopisu matky žáka 2. třídy“)

„Celý projekt je velmi dobře, srozumitelně a poutavě připravený jak pro děti, tak i pro pedagogy.“ (z dopisu matky žáka 2.třídy“)

„Využíváme techniky ze Zipyho i v běžném životě třídy, např. při řešení konfliktů.“ (Veronika, učitelka)

V následujícím grafu uvádíme názory pedagogů na prospěšnost programu pro jednotlivé žáky.



Názory učitelů, post-test. Respondenti mohli vybrat více možností. Nexp= 467

Závěr

Tato výzkumná zpráva přináší shrnutí základních zjištění z hodnocení účinnosti programu Zipyho kamarádi prostřednictvím randomizované, kontrolované studie. Cílem studie bylo zjistit, zda implementace programu Zipyho kamarádi přináší signifikantní zisky pro žáky 0., 1., 2. a 3. ročníků náhodně vybraných základních škol, kteří byli hodnoceni svými učiteli a rodiči. K hodnocení byl použit dotazník reflektující jevy, na které se program Zipyho kamarádi ve svých modulech zaměřuje. Kromě toho nás zajímalo, zda absolvování programu Zipyho kamarádi bude mít vliv na hodnocení žáků v jejich školní úspěšnosti.

Analýza dat jasně prokazuje významné zisky ve většině sledovaných jevů u dětí, kteří v průběhu jednoho školního roku prošli programem Zipyho kamarádi. Jasně rozdíly se neprojevily pouze u sledovaných jevů „je impulsivní, působí osaměle, ve skupině dětí je nervózní“ (v této oblasti nedošlo k posunu ani v kontrolní skupině). Domníváme se, že tyto sledované jevy úzce souvisí s osobnostními charakteristikami takto hodnocených dětí, je tedy otázkou, zda je možné tyto charakteristiky zásadně ovlivnit v průběhu relativně krátké doby, tímto typem intervence.

Naopak statisticky významné rozdíly mezi experimentální a kontrolní skupinou se ukázaly v post-testu v oblasti sebeovládání. Děti, které prošly programem, dokáží odložit své potřeby, jsou samostatnější, lépe zvládají školní zátěž, udržují pořádek, dokončují práci včas a lépe se přizpůsobují novým situacím. Lze předpokládat, že se tyto děti lépe adaptují na školní prostředí. Dále žáci, kteří absolvovali program, vykazovali dle hodnocení lepší výsledky v oblasti sociálních dovedností. Lépe spolupracovali s vrstevníky, dokázali si říci o pomoc, řešili konflikty dohodou, dokázali přijímat kritiku, poukázat na nespravedlnost a výrazně lépe dokázali popsat své pocity.

Zjišťování zisků z absolvování programu Zipyho kamarádi pro jednotlivé ročníky (0., 1., 2., 3.) přineslo následující výsledky. K zlepšení hodnocení došlo ve většině sledovaných jevů ve všech ročnících. V nultém ročníku nebylo možné srovnat výsledky experimentální skupiny s hodnocením ve skupině kontrolní, která v průběhu sběru dat spolupráci přerušila. Přesto, že jsou zlepšení výrazná, mohou být tedy dána přirozeným rozvojem dovedností v průběhu školního roku. K signifikantním ziskům došlo ve většině sledovaných jevů především v prvním a druhém ročníku. Ve třetím ročníku nejsou tyto zisky tak zřejmé, což může být dáno vyšším věkem dětí (8-9 let), než je doporučený věk cílové skupiny (5-7 let), ale také relativně nižším počtem dětí v této skupině.

Při porovnání změn úrovně sledovaných jevů mezi cílovou skupinou chlapců a dívek se ukázalo, že chlapci byli v průběhu pre-testu obecně hodnoceni hůře než dívky. Po implementaci programu Zipyho kamarádi a po sebrání post-testu je zřejmé, že jak dívky, tak chlapci doznali ve sledovaných jevech srovnatelného posunu k lepšímu. Z toho je možné

vyvozovat, že realizace programu Zipyho kamarádi přináší zisky srovnatelné pro skupinu dívek i chlapců.

Významné zjištění přineslo sledování přínosu realizace programu Zipyho kamarádi pro skupinu žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Tito žáci zaznamenali ve sledovaných jevech tak výrazný posun, že se v hodnotách post-testu přibližují žákům bez identifikované diagnózy (. Ve skupině kontrolní k takovému posunu nedošlo a žáci se speciálními vzdělávacími potřebami zůstávají výrazně horší než zbytek třídy. Domníváme se, že program Zipyho kamarádi výrazně přispívá k adaptaci dětí se speciálními vzdělávacími potřebami na školní prostředí a jejich začlenění do třídního kolektivu.

Analýza dat týkajících se zvládnutí učiva ukázala, že v experimentální skupině došlo k výraznému posunu směrem k lepšímu hodnocení studijních výsledků žáků. Toto zjištění je v souladu s předpokladem, že pozitivní ovlivňování prostředí a rozvíjení sociálních dovedností a dovedností self-managementu má vliv na zlepšení akademické úspěšnosti žáků.

Z výzkumu také vyplývá odlišný pohled učitelů a rodičů na děti. Domníváme se, že tato skutečnost může souviset s tím, že učitelé a rodiče sledují děti v rozdílných prostředích a sociálních skupinách. Svě děti hodnotí rodiče v experimentální i kontrolní skupině velice podobně.

Součástí hodnotící zprávy je i stručný popis metodických setkání, která probíhala v průběhu celé realizace programu Zipyho kamarádi. Z výpovědí pedagogů, které jsme získali v průběhu metodických setkání, vyplývá, že učitelé vidí v programu smysl, dokonce mají pocit, že lze pozorovat změny ve frekvenci konfliktů. Na „Zipyho“ se odkazují při řešení konfliktů vzniklých v ostatních hodinách. S nejmladšími dětmi je práce hodnocena jako obtížnější. Nejsnáze implementovatelná se učitelům metodika jeví ve druhém ročníku základní školy.